

Ngā Āhuetanga Ako

Ko te ākonga te pūtake o te ako, ā, ko *Te Marautanga o Aotearoa* tētahi o ngā āhuetanga e whakaawe ana i te ako a te tamaiti. Whakaawe ana ai te ako a te ākonga e ōna wheako, e ōna uara me ōna whakapono hoki. He nui ngā āhuetanga i tua atu i ēnei e whakaawe ana i te ako a te ākonga, arā, ko te taiao o te akomanga, ko ngā hiahia me ngā whakapono o ngā kaiako, ko ngā hoa, ko te whānau, me te hāpori. Ko te tukanga o te ako me te whakaako te tino arotahi i roto i te akomanga. Ko ngā ākonga me ngā kaiako e whakatau ana i te whanaungatanga e whanake ai te motuhaketanga o tēnā ākonga, o tēnā ākonga.

Te Whanake o te Taiao Kaupapa Māori, Taiao Ako Whānui

- Me whakawhānui ngā wāhi ako ki ngā marae, ki ngā taiao rerekē o te rohe, o te rohe whānui.
- Me whakamahi ngā āhuetanga e tika ana hei whakatau i te wairua, hei whakawātea i te whatumanawa me te hinengaro, hei whakatatū i te ngākau kia pai ai te mahi a te ākonga i ngā mahi kua whakaritea.
- Me tautoko ngā āhuetanga ako i te tūtohinga o te kura, arā Te Aho Matua, ngā tūtohinga kura ā-iwi.
- Ko ngā āhuetanga ako katoa me mahi i roto i te koanga ngākau me te whakaihiihi i te hinengaro.
- Kia ako tahi ngā ākonga, ngā whānau, ngā kura hei tautoko i te āhua o te ākonga ka puta.
- Kia mārama te kaiako me te kura he nui ngā whakaawenga o te taiao ako whānui ki te akomanga.

Te Whanake o te Āta Whakaaroaro, te Whakakoi Hinengaro

- Kia mau ki te whatumanawa o te ākonga ngā hōhonutanga o te ako i te mātauranga.
- Kia mau, kia āta whakaaroaro, kia noho koi te hinengaro o te ākonga.
- Kia whanake ngā pūkenga tātai, ngā pūkenga whakaoti rapanga, ngā pūkenga tinana, ngā pūkenga rapu mōhiotio, ngā pūkenga mahi katoa.
- Kia tautokongia te ākonga kia kore ai ia e whakawhirinaki ki te kaiako, ki ōna hoa i ngā wā katoa, ā, kia kaha ia ki te mahi i tāna ake mahi i te wā e tika ana.

Te Whanake o ngā Momo Huarahi Ako

- He rerekē, he ahurei hoki ngā huarahi ako o tēnā ākonga, o tēnā ākonga. Tērā pea, he pai tētahi whakaritenga mahi ki tētahi ākonga, he pai tētahi whakaritenga kē ki tētahi atu.
- Whakaawetia ai ngā huarahi ako o te ākonga e ngā tūāhua maha, pēnā i te āhua o te whakarite mahi, te whakahaere mahi, ngā whakaritenga whakaaro, ngā kaupapa ako, ngā āhuetanga o te taiao, ngā tirohanga, me te hīhiri ki te ako.
- Ka pai ake te ako a ngā ākonga me hēmea e mārama ana rātou ki tā rātou e ako ana, e whai take ana hoki ki a rātou.
- He pai ake kia honohonoa ngā akoranga hou ki ngā akoranga kua mahia kētia.

Te Whanake o te Ako-E

Ko te ako-e ko ngā akoranga ka whakatenatenatia, ka tautokona rānei mā ngā hangarau mōhiohio me ngā hangarau whakawhitiwhiti. He tino tikanga tā te hangarau mōhiohio mō tēnei tipuranga, nā reira he pai tēnei momo ako ki a rātou. Mā te ako-e:

- Ka māmā te kimi mātauranga i Aotearoa, i te ao whānui, me te noho tonu i te kura, i te kāinga rānei.
- Ka ako tahi ngā ākonga, ngā hapori.
- Ka uru atu te ākonga ki ngā wheako rerekē, ki ngā wheako kei tua atu i te kura, i te kāinga hoki.

Te Whakarite Aromatawai Whai Take

He tino take tō te aromatawai i roto i *Te Marautanga o Aotearoa*. He tata rawa atu te hono i waenganui i te painga o te ako me te aromatawai. Ko te tino take o te aromatawai, he whakapiki i te ako a ngā ākonga, me te kounga o ngā hōtaka ako. He take anō mō te aromatawai, arā ko te whakahoki kōrero ki ngā mātua me ngā ākonga e mōhiotia ai e pēhea ana te haere o te ako. Ko tētahi anō, ko ngā tohu mātauranga o te kura tuarua. E whai ake nei ētahi mātāpono.

- Kia whaitake ki te ākonga, kia tika, kia pono. Kia māranga ngā ākonga ki tā rātou e ako ana.
- Ka uru ngā ākonga ki ngā tauanga aromatawai. Kawhakawhiti, ka matapaki i ō rātou whāinga, rautaki, tō rātou ahu whakamua ki ō rātou pouako, ki ō rātou mātua, ki a rātou anō.
- He tautoko tā te aromatawai i te piki whakarunga o te ako.
- Ka whakamahia te aromatawai i roto i te ngākau pai, kōua hei whakamataku.
- He tino take tō tēnā aromatawai, tō tēnā aromatawai, nō reira, me hāngai te aromatawai ki te tino pūtake o te mahi.

Ngā Tikanga Aromatawai o te Kura Whānui

E tika ana kia mōhio ngā kura he aha ngā hua o te ako ki ngā ākonga. Nō reira, i ētahi wā me kohikohi, me tātari ngā raraunga o te kura whānui tonu. Mahi ai ngā kura i tēnei hei whakarerekē i ngā kaupapa here, ngā hōtaka, ngā mahi whakaako, kia pai ake ai ngā putanga ako o ngā ākonga.

Te Hurihanga Whakaako Pakirehua me te Waihanga Mātauranga

